УДК 372.881.1

Тараба Ірина Олександрівна

кандидат філологічних наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

irina.taraba@yahoo.com

МЕДІАОСВІТА НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядаються можливі шляхи використання засобів медіаосвіти у процес навчання іноземних мов у початковій освіті, які відповідають інноваційним освітнім тенденціям. Завданням учителя є побудувати навчальний процес, зокрема так, щоб дітям було цікаво. Автор аналізує поняття медіаосвіти і пропонує можливі шляхи формування в учнів умінь знаходити, готувати, передавати і отримувати необхідну інформацію з використанням різного технічного інструментарію (комп'ютер, мультимедіа, Інтернет, аудіо та відео) на уроках іноземної мови. Це надасть можливість учителю самостійно скомпонувати навчальний матеріал на основі врахування особистісних особливостей учнів, їхнього рівня підготовки, індивідуального способу сприйняття інформації і роботи з нею з метою розвитку їх самостійності, здатності до аналізу, синтезу й узагальнення інформації, формуванню культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення.

Ключові слова: засоби медіаосвіти; учні початкових класів; комп'ютер; мультимедіа; Інтернет.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. У сучасному світі знання й інформаційно-комунікаційні технології є основою суспільного розвитку. Дитина також знаходиться під впливом безперервних потоків інформації, у тому числі переданої каналами мас-медіа (телевізійні канали, відео- та аудіо-продукція, газети, журнали, сайти в Інтернеті тощо). Тому вміння правильно розуміти значення аудіовізуальних образів, і, як наслідок, більш компетентно і вільно поводитися з інформаційними потоками й орієнтування в них стають все більше актуальними.

Медіаосвіта покликана виконувати унікальну функцію підготовки дитини до життя в інформаційному просторі. У сучасному світі медіаосвіта розглядається як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу й оцінювання медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки (відео, аудіо, комп'ютер). Сформовані в результаті цього процесу вміння розвиваються в медіаграмотність.

Одним з основних напрямків є використання медіаосвіти як складової загальної освіти школярів, що навчаються в звичайних школах, яке може бути інтегрованим з традиційними дисциплінами, наприклад, з іноземними мовами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми впливу мас-медіа на особистість і суспільство у сфері освіти представлені: працями Д. Бакінгема (D. Buckingham), Ж. Гоне (J. Gonnet), І. М. Дзялошинського, Дж. Лалла (J. Lull), Л. Селлерса (L. Sellers). Психологічний аспект впливу медіа на особистість перебував у центрі наукових інтересів Л. А. Найдьоновой, Ю. М. Усова та ін. Використання матеріалів засобів масової інформації досліджували Є. М. Міллер, Г. В. Онкович, Н. В. Саєнко, О. А. Сербенська, В. В. Усата, О. В. Федоров, І. М. Чемерис,

О. К. Янишин та ін. Філософське осмислення медіаосвітньої діяльності, її змісту, сутності, цілей, завдань та проблем розглядали у своїх дослідженнях Дж. Гербнер (G. Gerbner), Г. Лассуелл (H. Lasswell), М. Маклюен (M. McLuhan), Л. Мастерман (L. Masterman). Застосування у педагогіці комп'ютерних програмних засобів розглядали у своїх дослідженнях В. Безпалько, Л. Морська, Н. Ротмістров, Г. Шетцер (Heidi Shetzer) та інші. Так, наприклад, Н. Ротмістров вважає, що комп'ютерні програмні засоби дозволяють підійти до перетворення комп'ютера у могутній засіб освіти, у якому змодельовані всі аспекти процесу навчання – від методичного до презентаційного [1, с. 89]. Однак, нам невідомі результати комплексного дослідження впровадження медіаосвіти в процес навчання іноземних мов у початковій освіті, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження: обґрунтувати можливі шляхи використання медіазасобів на уроках іноземної мови в сучасній школі, спрямовані на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності учнів, а також розвиток умінь знаходити, готувати, передавати й отримувати необхідну інформацію з використанням різного технічного інструментарію (комп'ютер, мультимедіа, Інтернет, аудіо та відео) на уроках іноземної мови.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У нашому дослідженні ми використовуємо такі методи: теоретичні – аналіз філософської, педагогічної і психологічної літератури, що дають можливість уточнити характер основних понять дослідження, систематизації й узагальнення теоретичних і емпіричних даних, за допомогою яких ми маємо змогу показати реальний стан можливості використання медіазасобів на уроках іноземної мови в сучасній школі.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виклад основного матеріалу. У схваленому ЮНЕСКО формулюванні медіаосвіта визначається як напрям у педагогіці, пов'язаний «з усіма видами медіа (друкованими та графічними, звуковими, екранними і т. д.) і різними технологіями; вона дає можливість зрозуміти, як масова комунікація використовується в їх соціумах, оволодіти здібностями використання медіа в комунікації з іншими людьми; забезпечує людині, зокрема, знання того, як знаходити, готувати, передавати й отримувати необхідну інформацію з використанням різного технічного інструментарію (комп'ютер, мультимедіа, Інтернет, аудіо та відео)».

У сучасному світі медіаосвіта розглядається як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу й оцінювання медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки. Здобута в результаті цього процесу медіаграмотність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету [2, с. 8]. Необхідно розвивати в учнів розуміння того, як саме функціонує інформаційний простір, як використовуються різні виражальні засоби, який механізм створення «реальності» в ЗМІ й усвідомлення цієї реальності аудиторією. Необхідність для сучасної людини навичок сприйняття інформації, компетентності та свободи в поводженні з інформаційними потоками підсилює об'єктивний зв'язок між кінцевим результатом навчання і рівнем медіаосвіти учнів. Адже основними завданнями медіаосвіти є підготовка нового покоління до життя в

сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчання людини розуміння її, усвідомлення наслідків її впливу на психіку, оволодіння способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Російською дослідницею Л. Зазнобіною сформульовано такі вимоги до мінімально необхідного рівня медіаосвіти учнів, засновані на вміннях:

- знаходити необхідну інформацію в різних джерелах;
- перекладати візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;
- трансформувати інформацію, видозмінювати її обсяг, форму, знакову систему, носій та ін., виходячи з мети комунікативної взаємодії та особливостей аудиторії, для якої вона призначена;
- розуміти цілі комунікації, спрямованість інформаційного потоку;
- аргументувати власні висловлювання;
- знаходити помилки в одержуваній інформації і вносити пропозиції щодо їх виправлення;
- сприймати альтернативні точки зору і висловлювати обґрунтовані аргументи за і проти кожної з них [3, с. 34].

На нашу думку, у вивченні іноземної мови в школі недостатньо уваги приділяється розвитку зазначених умінь. Медіаосвіта передбачає методику проведення занять, засновану на різних продуктивних формах навчання, що розвивають індивідуальність учня, самостійність його мислення, пізнавальний інтерес, стимулюють його творчі здібності через безпосереднє залучення до творчої діяльності, сприйняття, інтерпретацію й аналіз структури медіатексту, засвоєння знань про медіакультуру. Як результат цього учень навчається користуватися оточуючими його засобами масової інформації. Час, проведений дитиною перед телевізором або екраном комп'ютера, за тривалістю вже наближається або перевищує час перебування в школі. Саме тому необхідно привернути увагу учнів до предмета, що через ті канали, якими вони користуються, і залучити до навчального процесу медіапотоки, звичні для учнів. Іншими словами, слід знайти якомога більше точок дотику навчального предмета і «зовнішніх» інформаційних потоків, забезпечувати їх перетин, а потім ставити і вирішувати ті медіаосвітні завдання, які відповідають саме цьому навчальному матеріалу. З огляду на специфіку дослідження, найбільш ефективними для використання в початковій школі вважаємо такі види медіа: преса, радіо, кіно, телебачення, Інтернет.

Наприклад, використання Інтернету в навчальному процесі для підготовки домашніх завдань до уроків іноземної мови, проектів, конкурсних робіт, надає можливість спілкуватися з учителем за допомогою електронної пошти, доступ до інформаційних ресурсів, довідкових систем допомагає вдосконалювати різні види іншомовної мовленнєвої діяльності – письмо, читання, говоріння, аудіювання. Поповнюється словниковий запас лексикою сучасної англійської або німецької мов. В учнів з'являється можливість ознайомитися з особливостями мовної поведінки, культурою і традиціями різних народів в умовах спілкування. Формується стійка мотивація іншомовної мовленнєвої діяльності учнів на основі систематичного використання «живих» матеріалів і обговорення актуальних проблем.

Використання комп'ютерних навчальних програм, on-line тестування. у навчальний чи позанавчальний час сприяє закріпленню знань, умінь і навичок, отриманих на уроках. Контролюючи функцію в цьому процесі доцільно виконувати за допомогою комп'ютера, який є неупередженим і абсолютно об'єктивним, що є для школярів важливим фактором.

Переглядаючи відеофільми і прослуховуючи аудіо матеріали, учні мають можливість чути справжню німецьку або англійську мову від носіїв мови. Відеофільми

дають можливість побачити на власні очі те, про що йдеться на уроках. Переглядаючи відеофільми, учні більше дізнаються про традиції і культуру досліджуваних країн. За допомогою перегляду відеофрагментів і прослуховування аудіоматеріалів, учні вчаться розуміти мову на слух.

Зазвичай, для того, щоб школярі здобули всі ці вміння, необхідний цілий цикл практичних вправ і творчих завдань. Аналіз сучасних методичних досліджень дозволив нам виділити практичні завдання, релевантні темі дослідження:

- підбір інформації з будь-якої теми з доступних джерел;
- ознайомлення з телепрограмою з подальшим складанням анонсів кількох передач за їхніми назвами;
- ранжування запропонованої інформації за її значущістю;
- складання тематичної добірки інформаційних матеріалів з газет і журналів;
- складання короткого опису відеосюжету на певну тему;
- прослуховування усної інформації з подальшою ілюстрацією її малюнками;
- ознайомлення з інформацією з метою виявлення і виправлення в ній помилок;
- ознайомлення з інформацією з метою складання анонса;
- ознайомлення з інформацією з метою складання рецензії;
- ознайомлення з інформаційним повідомленням з метою складання плану, за яким можна відтворити його головну думку;
- ознайомлення з інформаційним повідомленням з метою складання плану, за яким можна відтворити сюжет;
- ознайомлення з інформаційним повідомленням з метою представлення запропонованої інформації в табличній формі тощо [4, 5].

Зобразимо наведену інформацію у вигляді таблиці (див. табл. 1).

Таблиця 1

Використання різних видів медіа як засобів активізації пізнавального інтересу в учнів початкової школи на уроках іноземної мови

Види медіа	Переваги	Шляхи застосування	Приклади завдань
Інтернет	Допомагає вдосконалювати різні види іншомовної мовленнєвої діяльності – письмо, читання, говоріння, аудіювання. В учнів з'являється можливість познайомитися з особливостями мовної поведінки, культурою і традиціями різних народів в умовах спілкування	Можливість спілкуватися з учителем за допомогою електронної пошти, доступ до інформаційних ресурсів, довідкових систем у підготовці домашніх завдань до уроків іноземної мови, проектів, конкурсних робіт	- Schreibt eine Geschichte zu einem bestimmten Thema, benutzt dabei die Webseite: http://www.storyboardthat.com/ \$; - Sammelt die wichtigsten Informationen über eure Heimatstadt und schreibt eine E-Mail an den Freund in Deutschland
	Сприяє закріпленню знань, умінь і навичок, отриманих на уроках, може використовуватись як засіб контролю	Використання комп'ютерних навчальних програм, on-line тестування у навчальний чи позанавчальний час	- Besucht den Zirkus mit Mumbro und Zinnel! Macht die Aufgaben! Erzählt über diesen Ausflug in einer E-Mail an euren Freund. https://www.planet-schule.de/sf/multimedia-lernspiele-detail.php?projekt=mumbro_zinnell

Кіно, телебачення, радіо	Переглядаючи відеофільми, учні більше дізнаються про традиції та культуру досліджуваних країн	Перегляд відеофрагментів і прослуховування аудіоматеріалів доцільно застосовувати у процесі навчання розумінню мови на слух	<ul style="list-style-type: none"> - Hört ein Fragment eines Radioprogramms, wählt die Fotos dazu und schreibt eine Nachricht; - Seht euch ein Fragment eines Filmes an und schreibt die nächste Szene in Gruppen
Газети, журнали	Поповнюється словниковий запас лексики сучасної англійської або німецької мов	Обговорення актуальних проблем у процесі формування іншомовної мовленнєвої діяльності учнів	<ul style="list-style-type: none"> - Lest den Artikel und findet falsche Fakten, bespricht eure Wahl in Gruppen; - Lest den Artikel, füllt die Tabelle aus und schreibt 5 Fragen zu fehlenden Informationen in der Nachricht; - Seht euch die Fotos aus dem Magazin an und schreibt einen Artikel für dieses Magazin

Наведемо приклади завдань, спрямованих на формування різних видів мовленнєвої діяльності із залученням медіазасобів з теми «Mein Arbeitstag», що вивчається в початковій школі.

1. Вправа, спрямована на формування вмінь переробки візуальної інформації у вербальну знакову систему і написання на її основі короткого повідомлення.

Завдання: Seht euch die Fotos an, dann beschreibt den Arbeitstag der berühmten Person, zB. Herr Schwarzneger steht um 6 Uhr auf. Zuerst ...

Хід виконання: учні пишуть повідомлення, використовуючи як опору фото, ілюструють робочий день відомої людини.

Спосіб контролю: контроль з боку вчителя, взаємоконтроль.

2. Вправа, спрямована на формування умінь прослуховування усної інформації з подальшою ілюстрацією її малюнками.

Завдання: Hört den Menschen zu. Sie sprechen über ihren Arbeitstag. Findet 5 passende Fotos zu jeder Erzählung.

Хід виконання: учні слухають повідомлення, підбирають фото, що ілюструють робочий день.

Спосіб контролю: контроль з боку вчителя, взаємоконтроль.

3. Вправа, спрямована на формування умінь ознайомлення з інформаційним повідомленням з метою представлення запропонованої інформації в табличній формі.

Завдання: Lest den Artikel aus dem Magazin. Füllt die Tabelle aus.

Хід виконання: учні читають повідомлення, заповнюють таблицю, вказуючи час та виконання дій відомої людини.

Спосіб контролю: контроль з боку вчителя, взаємоконтроль.

4. Вправа, спрямована на формування умінь складання короткого опису відеосюжету в усному повідомленні на певну тему.

Завдання: Seht euch das Video über eine berühmte Person an. Dann erzählt über sie/ihn.

Хід виконання: учні дивляться сюжет і готують усне повідомлення, використовуючи як опору інформацію сюжету, що ілюструє робочий день відомої людини.

Спосіб контролю: контроль з боку вчителя, взаємоконтроль.

5. Вправа, спрямована на формування умінь ранжування запропонованої інформації за її значущістю та складання на її основі письмового повідомлення.

Завдання: Sammelt die wichtigsten Informationen über die Erholungsmöglichkeiten am Wochenende in eurer Heimatstadt, macht einen Plan aufgrund dieser Informationen und schreibt eine E-Mail an den Freund in Deutschland.

Хід виконання: учні відбирають найбільш важливу інформацію й пишуть повідомлення, використовуючи як опору план.

Спосіб контролю: контроль з боку вчителя, взаємоконтроль.

На нашу думку, вказані завдання з медіазасобами сприятимуть розвитку самостійності, здатності до аналізу, синтезу й узагальнення інформації, формуванню культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення учнів початкової школи. Отже, доцільне використання медіазасобів на уроці іноземної мови, сприяє швидкому і легкому засвоєнню навчального матеріалу, розвиває пам'ять учнів, налаштовує на активну роботу, мотивує інтерес учнів до предмету, що призводить до підвищення ефективності навчального процесу в цілому.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Використання медіазасобів у процесі навчання іноземної мови сприяє більш ефективному вирішенню основних завдань, поглибленому вивченню змісту інших предметів, оптимізації самоосвіти і саморозвитку учнів на основі врахування їх особистісних особливостей, рівня підготовки, індивідуального способу сприйняття інформації і роботи з нею. Учні опановують інтелектуальні знання, уміння аналізу, синтезу, зіставлення інформації, уміння робити об'єктивні висновки й ефективно використовувати результати аналізу інформації з медіа (преси, радіо, кіно, телебачення, Інтернету) у власній навчальній діяльності. У подальшому пошуку і впровадженні адекватних методів, способів застосування медіазасобів в початковій школі, зокрема, у системі інтегрованого навчання, які відповідають інноваційним освітнім тенденціям, рівню розвитку інформаційного суспільства ми вбачаємо перспективи наукового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ротмистров Н. Д., "Мультимедиа в образовании", *Информатика и образование*, 1994 Ноя 20;(4):89-96.
- [2] Федоров А. В., *Медиаобразование: история, теория и методика*. Ростов: ЦВВР, 2001. 708 с.
- [3] Зазнобина Л. С., "Стандарт медиаобразования, интегрированного с различными школьными дисциплинами", *Стандарты и мониторинг в образовании*, 1998, Авг 20;(3): с. 26-34,.
- [4] Духаніна Н. М. "Медіа-технології як мотивація студентів до навчання", *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Вища освіта України*, 2008, Гру 18; Дод. 3, Т. 12, с. 189-193.
- [5] Шумаєва С. П. "До питання медіа освіти в школі". *Педагогіка і психологія: науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України*, 2000 Гру 20; 4 (29):44-50.

Матеріал надійшов до редакції 10.11.2017 р

МЕДИАОБРАЗОВАНИЕ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Тараба Ирина Александровна

кандидат филологических наук, доцент

Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, г. Житомир, Украина

irina.taraba@yahoo.com

Аннотация. В статье рассматриваются возможные пути использования средств медиаобразования в процесс обучения иностранным языкам в начальной школе, соответствующие инновационным образовательным тенденциям. Задачей учителя является построить учебный процесс, в частности таким образом, чтобы детям было интересно. Автор анализирует понятие медиаобразования и предлагает возможные пути формирования умений учащихся находить, готовить, передавать и получать необходимую информацию с использованием различного технического инструментария (компьютер, мультимедиа, интернет, аудио и видео) на уроках иностранного языка. Это позволит учителю самостоятельно скомпоновать учебный материал на основе учета личностных особенностей учащихся, их уровня подготовки, индивидуального способа восприятия информации и работы с ней с целью развития их самостоятельности, способности к анализу, синтезу и обобщению информации, формированию культуры общения с медиа, творческих, коммуникативных способностей, критического мышления.

Ключевые слова: средства медиаобразования; ученики начальных классов; компьютер; мультимедиа; интернет.

MEDIA EDUCATION IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL

Iryna O. Taraba

PhD (philological sciences), assistant professor
Zhytomyr State Ivan Franko University, Zhytomyr, Ukraine
irina.taraba@yahoo.com

Abstract. The article deals with possible ways of the use of media education in the process of teaching foreign languages in elementary school, which corresponds to innovative educational trends. The task of the teacher is to build a learning process so that the children were interested. The author analyzes the concept of media education and suggests possible ways of formation of skills of using media education for primary school pupils. This will allow teachers to use self-made educational material based on the personal characteristics of the students, their level of preparation, the individual way of perception of information and work with it in order to develop their autonomy, the ability to analyze, synthesize and generalize information, to form a culture of communication with the media, creative, communicative abilities, critical thinking.

Keywords: means of media education; pupils of primary school; computer; multimedia; Internet.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Rotmistrov N.D. Multimedia in education . Informatics and education. №4, P. 89-96, 1994 (in Russian)
- [2] Fedorov A.V. Media education: history, theory and methodology. Rostov: CVVR, 2001. 708 p. (in Russian)
- [3] Zaznobina L.S. Standard of media education, integrated with various school disciplines . Standarty i monitoring v obrazovanii, N 3, P. 26–34, 1998. (in Russian)
- [4] Duhanina N. M. Media technologies as motivation for students to study. Vishcha osvita Ukraini u kontekstí integratsíi do evropeys'kogo osvít'n'ogo prostoru: Vishcha osvita Ukraíni, Att. 3, V. 12, P. 189–193, 2008. (in Ukrainian)
- [5] Shumaeva S. P. To the issue of media education at school . Pedagogika í psikhologiya: naukovoteoretichniy ta ínformatsiyniy zhurnal Akademii pedagogichnikh nauk Ukraini, № 4 (29), P. 44–50, 2000 (in Ukrainian)

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.